

SZAKDOLGOZAT

Beke Csilla Réka

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet

Vadgazda mérnök alapképzési szak

**BARNAMEDVE VADÁSZAT BETILTÁSÁNAK MEGÍTÉLÉSE
ROMÁNIÁBAN**

Belső konzulens: Katona Krisztián PhD
habilitált egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Vadgazdálkodási és
Természetvédelmi intézet /
Vadbiológiai és
Vadgazdálkodási Tanszék

Készítette: **Beke Csilla Réka**

Gödöllő

2024

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	2
2. Szakirodalmi áttekintés.....	4
2.1. A barnamedve jellemzése.....	4
2.2. A barnamedve vadászata a történelemben.....	8
2.3. A barnamedve állományának alakulása Romániában 1950-től.....	12
2.4. A barnamedve helyzete 2016-tól napjainkig.....	14
2.5. Medvehelyzet Székelyföldön.....	16
2.6. Az emberi tényező.....	17
2.7. Károkozások és emberáldozatok.....	20
2.8. A média szerepe.....	22
3. Anyag és módszer.....	24
3.1. Kérdőív.....	24
4. Eredmények.....	26
4.1. Válaszok diagramos és kifejtett lebontásban.....	26
4.2. Eredmények összefoglalása.....	35
5. Értékelés.....	37
7. Összefoglalás.....	39
Irodalomjegyzék.....	41
Hallgatói nyilatkozat.....	44
Konzulensi nyilatkozat.....	45

1. BEVEZETÉS

Európa legnagyobb testű ragadozója a barnamedve (*Ursus arctos*). A faj legnagyobb egyedszámmal Európán belül Romániában a Kárpátokban található meg (http1). A Székelyföldi régióban élő populációkra koncentrálva szeretném bemutatni a faj által okozott problémákat és jelenlétük okozta társadalmi konfliktusokat.

Európában az *Ursus arctos arctos* alfaj legnagyobb egyedszámban ma Románia területén Erdélyben van jelen. Mivel sajnos pontos populációfelmérés mindmáig nem készült, csak becslésekre lehet hagyatkozni, ezek a becslések a medvék számát 6000-8000 példány közé teszik jelenleg is. Utoljára az 50-es évek után, de a 80-as évek előtt volt ekkora a populáció mérete (Sepsi és Kohl, 1997). Azóta azonban csökkent (Chapron et al., 2014), majd az Európai Unió Tanácsának „A természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló 92/43/EGK számú Irányelve” által megalapozott és lefektetett jogszabályok és a 2016-os Környezetvédelmi Hatóság által a faj teljes vadászatát betiltó törvény hatására újra emelkedésnek indult (Iordache et al., 2016). Az ügyben az egyeztetések folyamatosak, statisztikák készülnek, nagy változtatások azonban nem igazán történtek. Még mindig „sok a medve”.

Több sikertelen indítvány után, jelenleg egy úgynevezett kvótarendszer van érvényben. A kormány jóváhagyja bizonyos számú medve kilövését, ennek egyik része megelőzést szolgál, a kvóta másik, kevesebb számú kilövési engedélyét pedig szétosztják a leginkább érintett megyék között, mely engedélyeket a problémás egyedek kilövésére használhatják fel. Ezen engedélyek beépítése, mint vadgazdálkodási lehetőség, nem könnyű, de sokan élnek vele. A medvevadászat nagy múltra tekint vissza Romániában. Igen értékes trófeának számít és a külföldiek előszeretettel utaztak pont emiatt a lehetőség miatt az országba. A 2016-os törvény jelentős bevételkiesést okozott ezeknek a társaságoknak, mivel egy medve vadászati értéke kb. 5 és 10 ezer euró közé tehető. Természetesen ehhez jönnek még hozzá az extra szolgáltatások, mint például a szállás, ellátás, egyedi vadászati lehetőség, kísérel stb. Így érthető, ha a vadásztársaságok, vadászok és gazdálkodók élénken kampányolnak a nagyobb kvóták, a gazdasági szempontok figyelembevételével.

Nem lehet elmenni a civil lakosság mellett sem természetesen, hiszen az utóbbi években a lakosság és a medvék közötti konfliktusoktól hangos a sajtó. Nem csak azokról van szó, akik foglalkozásuk, munkavégzésük során találkoznak a nagyvaddal (ilyenek a legeltetést végző pásztorok, a gyümölcs- és gombaszedők, fakitermelők), hanem az emberek mindennapi életébe is beszivárogtak már a medvék. A könnyen megszerezhető táplálék (kukák, vágóhidak, raktárak) és az egyre terjedő kertek bevonzák az állatokat a településekre. Kertekbe törnek be, kárt tesznek a baromfi és egyéb háztáji állatállományban. Autókat, hétvégi házakat törnek fel. Ma már szinte mindennapos látvány sötétedés után, hajnalban az utcán sétáló medve. Sokszor az anyamedvék a bocsokkal együtt jönnek le a hegyekből, mert biztonságosabbnak érzik a bocsaik számára még az emberek közelségét is, mint valószínűleg a nagyobb hímekét.

A dolgozatomban keresem a választ azokra a kérdésekre és problémákra, amik a 2016-os törvény óta felmerültek.

1. Milyen hatással volt a vadásztársaságokra és az emberekre a barnamedve vadászatának teljes betiltása?
2. Van-e lehetőség a medvével való bármilyen gazdálkodásra a kilövési kvóták betartásával?
3. A közvéleményt erősen befolyásoló média milyen hatást gyakorol a társadalomra a „medvekérdésben”?
4. Mi a véleménye az „átlagembernek” a témával kapcsolatban? Fontosnak tartom bemutatni (kérdőív segítségével), azon emberek véleményét, akik számára adott esetben mindennapi problémát okoz a nagyvad elszaporodása és aktív jelenléte.
5. A 2016 óta történt enyhítő szabályozásoknak milyen hatásai voltak és a fellelhető statisztikák alapján milyen károkozások történtek azóta Kovászna és Hargita megyékben?
6. A 2023. júniusában elfogadott, ismét nagyjából 500 példány kilövésére vonatkozó törvény milyen hatást gyakorolt ezidáig?

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

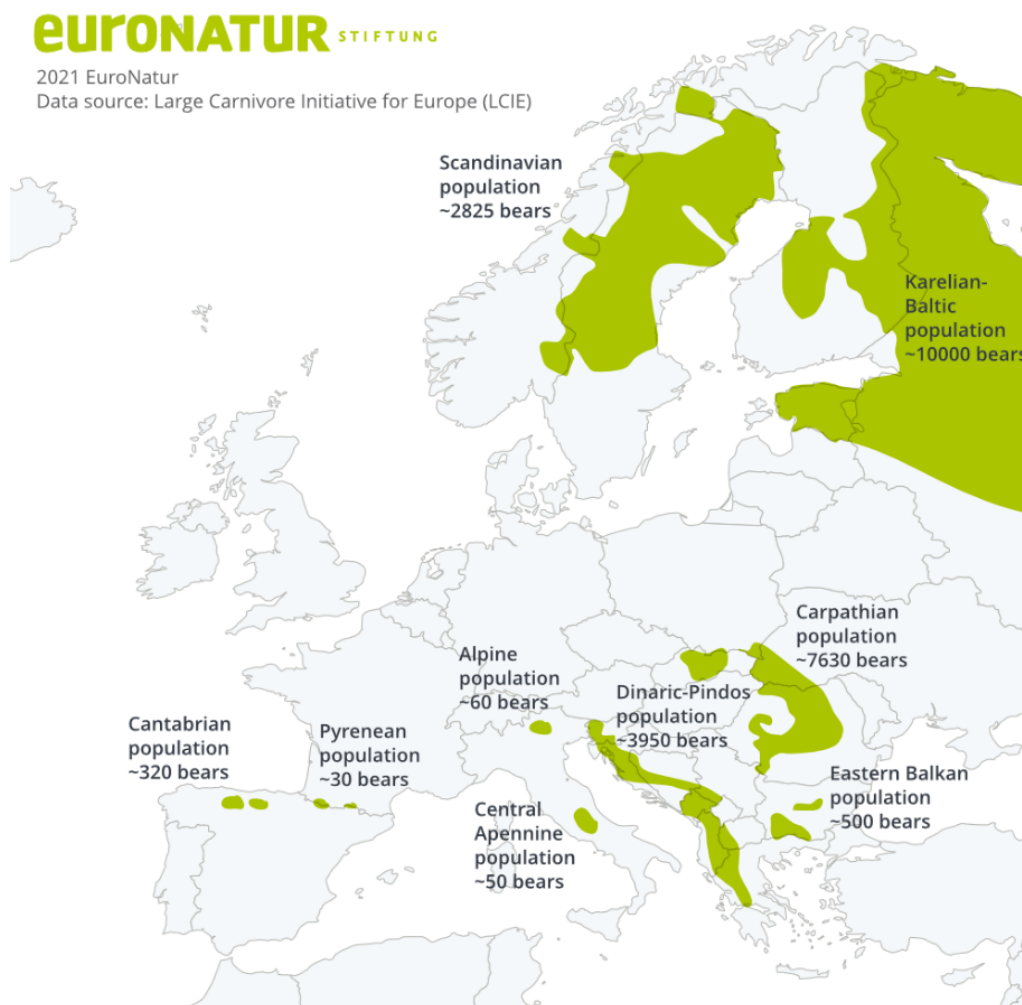
2.1. A barnamedve jellemzése

Rend: Carnivora

Család: Ursidae

Faj: Ursus arctos L.

A barnamedve Európa legnagyobb méretű szárazföldi ragadozója. Hajdanán az egész északi féltekén jelen volt, mára már csak elszigetelt populációi maradtak fent, amit 10 csoportba szokás osztani. Ezek a skandináv, karéliei, balti, kárpáti, dinári-pindoszi, kelet-balkáni, alpoki, appennini, kantábriai, és pireneusi (1. ábra).

1. ábra: Barnamedve elterjedése és a populációk becsült méretei 2021 (Forrás: LCIE)

Megjelenése: Robusztus testű, testéhez képest arányosan nagy fejfel rendelkező, álló kerek fülű, barna szőrzetű állat. A szőrzetének színe igen változatos; a világosbarnától az egészen sötét, már-már feketésbarnáig terjed. A fiatal egyedek nyak- és vállkörüli szőre gyakran egészen világos gallért alkot, ez azonban az egyed korosodásával jellemzően teljesen eltűnik. Viszonylag kis szemei és hosszú orra van, pofáján ajkai vastagok és ügyesen használja táplálékszerzésre (Sepsi és Kohl, 1997). Ragadozó fogazat jellemzi, de táplálkozását tekintve mindenevő állat. Fogképlete ezért az elméletitől némileg eltérő képet szokott mutatni (2. ábra). Az előzáfogak gyakran hiányoznak.

$$I \frac{I.-II.-III.}{I.-II.-III.} + C \frac{I.}{I.} + Pm \frac{I.-II.-III.-IV.}{I.-II.-III.-IV.} + M \frac{I.-II.-0}{I.-II.-III.}$$

$$I \frac{I.-II.-III.}{I.-II.-III.} + C \frac{I.}{I.} + Pm \frac{I.-0-3-IV.}{I.-0-III.-IV.} + M \frac{I.-III.-0}{I.-II.-III.}$$

2. ábra: Barnamedve fogképlete, elméleti (felső) és gyakorlati (alsó) képe (Forrás: Sepsi és Kohl, 1997)

Ivari dimorfizmus nem jellemzi, de a hímek mérete és súlya sokszor jóval meghaladja a nőstényekét. A kifejlett egyedek mérete 1 és 2 m között változó lehet, súlya pedig 100 és 300 kg között mozog. De léteznek kapitális 400 kg feletti egyedek is (Sepsi és Kohl, 1997).

Nyoma: A medve talponjáró állat, emiatt és a nyom mérete miatt, a medve lábnyomot semmivel sem lehet összetéveszteni természetes élőhelyén. Mellső és hátsó lábain is 5-5 karom van. Jellemzően 20-28 cm hosszú talpa van. Karmai a mellső lábon jóval hosszabbak, mint a hátsón, ásáshoz, megragadáshoz, kipiszkáláshoz ezeket használja remek ügyességgel.

Hullatéka: Táplálkozásából adódóan nincs jellemző alakja ürülékének, de sokszor hurkává tömörültség jellemzi. Ürüléke kiváló ismeretanyag a medve jellemzéséhez, mérete, tartalma alapján meghatározható a medve mérete, és táplálkozási preferenciái.

Mozgása: Járása cammogás, ritkán ügetés, de viszonylag nagy sebességgel képes haladni, ha szüksége van rá. A fiatal példányok rendkívül ügyesen és fürgén másznak fára (Kramer, 1958).

Hangadás: Jellemzően nem vokális állat. Különböző morgásokkal, dörmögésekkel és rőfögésekkel kommunikálnak. A bocsokra jellemző a magas hangon sírás. Ha sokk éri, vagy erőt szeretne demonstrálni, ordítást hallat (Sepsi és Kohl, 1997).

Érzékszervek: A látása igen gyenge, a ragadozókra jellemzően a mozgást látja igazán. Szaglása és hallása azonban kifinomult. Kiszagolja a földalatti fészkeket, járatokat, és meghallja már messziről a kiránduló turistát. Ezért ritka nagyon a hegymászók, túrázók támadása, mert ha érzékeli, hogy több ember érkezik, jellemzően irányt változtat és elkerüli a lehetséges konfliktusforrást.

Élőhelye: A barnamedve a zárt, sűrű erdőket kedveli, ahol háborítatlanul tud élni. Elfoglal sziklarepedéseket, kisebb barlangokat, de gyökerek között és kidőlt fák alatt is ás magának vackot. Kedveli az olyan területeket, ahol nagy mennyiségben áll rendelkezésére táplálék (málnások, szeder, vagy adott esetben bükk és tölgy makk) tisztások, patakok környezetében. Territoriális állatok és a kiválasztott élőhelyükhöz ragaszkodnak. Jellemző tartózkodási zónája a 600 -2000 tszfm. Nem kedveli a hegyerinceket és a nagy kiterjedésű vegetációmentes völgyeket. Hangos zajtól általában menekül. Az elfoglalt terület nagysága általában 600-1000 hektár közé esik, de nagyban függ a táplálék rendelkezésre állásától, a zavarástól, az ivartól és az állat egyéni viselkedésétől (Micu, 2005). A mozgáskörzetek sokszor lefedik egymást, ha például nagy kiterjedésű táplálékforrás van rajtuk. Ám e területek kisajátítása és megőrzése sokszor okoz konfliktust a faj egyedei között. Ezzel gyakorlatilag szelektálnak és gátolják a túlnépesedést is (Sepsi és Kohl, 1997). Amennyiben megfelelő mennyiségű táplálék áll rendelkezésére, a medve jellemzően nem kóborol sokat. Azonban, ha ez nehezen elérhető, akkor képes kilométereket is megtenni rövid idő alatt és lemerészkedik a közeli településekre is.

Táplálkozása: A barnamedve mindenevő, de táplálékának nagy részét növényi részek, gyümölcsök, bogyók, gyökerek, hagymák, makkok és gombák alkotják. Ha könnyen megszerezhető, vagy nem áll rendelkezésére más, akkor rájár a gyümölcsösökre, a veteményre és a szántóföldekre is. Rovarokat, lárvákat, gilisztát és csigákat is fogyaszt (Witold, 1997). Adott esetben a kukák, vágóhidak, bevásárlóközpontok konténerei könnyen megszerezhető táplálékforrásnak bizonyulnak, amihez a medve igen könnyen hozzászokik. A ragadozó életmódot ritkán választják, de ha rákényszerülnek, szinte mindent elejtenek. Ez a pocoktól kezdve, a juhokon és őzeken át, egészen a szarvasmarháig és a lóig terjed. Sokszor a

medve vérgőzében számos állatot halálra sebez, de nem fogyaszt belőlük semmit sem (Brehm, 1959).

Szaporodása: Szolitáris életmódú állatok révén (az anyamedve a bocsok kb. 2 éves koráig él együtt velük, illetve nagyobb táplálékforrásnál van, hogy több medve összeverődik, ilyenkor kölcsönösen megtűrik egymás társaságát) csak párzási időszakban keresik fel szándékosan a hímek a nőstényeket. Körülbelül 3 éves korukban válik mindkét nem ivaréretté, de természetesen ez nem jelenti azt, hogy még az évben párosodnak is. Főleg a hímek versengése miatt gyakran kitolódik ez az életkor akár 4-5 éves korukra is. Hormonális változások és erős ösztöntől vezérelve a hímek elkezdik felkeresni azokat a területeket, ahol a nőstények élnek. Ez az időszak jellemzően május – június közé esik, ritka esetben kitolódhat augusztusig is, ám ekkor a bocsok tavasszal jönnek a világra. Az udvarlás viszonylag hosszas folyamat, a hímnek bele kell adnia mindent, hogy meggyőzze a nőstényt. A kopuláció kb. 10 percig tart és ezt követően a hím otthagya a nőstényt. A párosodott nőstény pedig nem fogad el több hímet. A petesejt késleltetetten ágyazódik be, így a vemhesség hosszú, a téli álmat is magába foglaló folyamat (Penteriani et al., 2023). Nagyon fontos, hogy a nőstény megfelelő zsírréteggel induljon neki a télnek, hiszen a január, február környékén megszülető bocsokat ennek a zsírrétegnek a felhasználásával fogja táplálni. A 2-3 (ritkán 4) bocs rendkívül kis súllyal, 300-500 grammosan jön a világra; csupaszok, vakok és viszonylag fejletlenek. Az első két hónapban míg szoptatja őket a nőstény, lassan fejlődnek, hiszen ilyenkor a nőstény nem jár ki, csak a zsírtartalékaiból szoptat és él. Tavasszal, amikor elhagyja a barlangot, a bocsok is gyors fejlődésnek indulnak, persze ez nagyban függ az elérhető táplálékforrás mennyiségétől is. A bocsok és az anyamedve között igen szoros családi kötelék alakul ki, az erős utódgondozási ösztön és a bocsok korai imprintálódásának okán (Sepsi és Kohl, 1997).

2.2. A barnamedve vadászata a történelemben

Az ember az őskorban is vadászott medvére. Rengeteg barlangi medve csontját találták meg szerte Európában, egyes helyeken, mint például Szlovénia (3. ábra), nagy számban találtak csontokat, koponyákat remek állapotban (Matija, 2018). Minthogy a medve nagytestű, erős ragadozó, így a kezdetben fém- és tűzerő nélküli ősember igen nehezen ejtette el az olyan nagyvadat, mint a medve.

3. ábra: Barlangi medve koponyája, beékelődött kőbalta nyomával a koponya tetőn
(Forrás: saját fotó, Trieszti Természettudományi Múzeum, 2023)

Valószínűleg a sérült, gyenge, csapdába ejtett példányokat tudták leteríteni, így természetes szelekcióként is működött akkoriban a vadászat. A medve minden részét hasznosíthatták, bundája ruházatot és kényelmet adott, húsát elfogyasztották, csontjaiból eszközöket készítettek. De elfoglalták barlangjaikat is, és a feltételezések szerint a gyűjtögető életmódot folytató ősember a medvét követve jobb táplálékforrást talált magának, mint amit magától felfedezett volna. Már akkoriban is trófeának számított a medve, hiszen jelentős

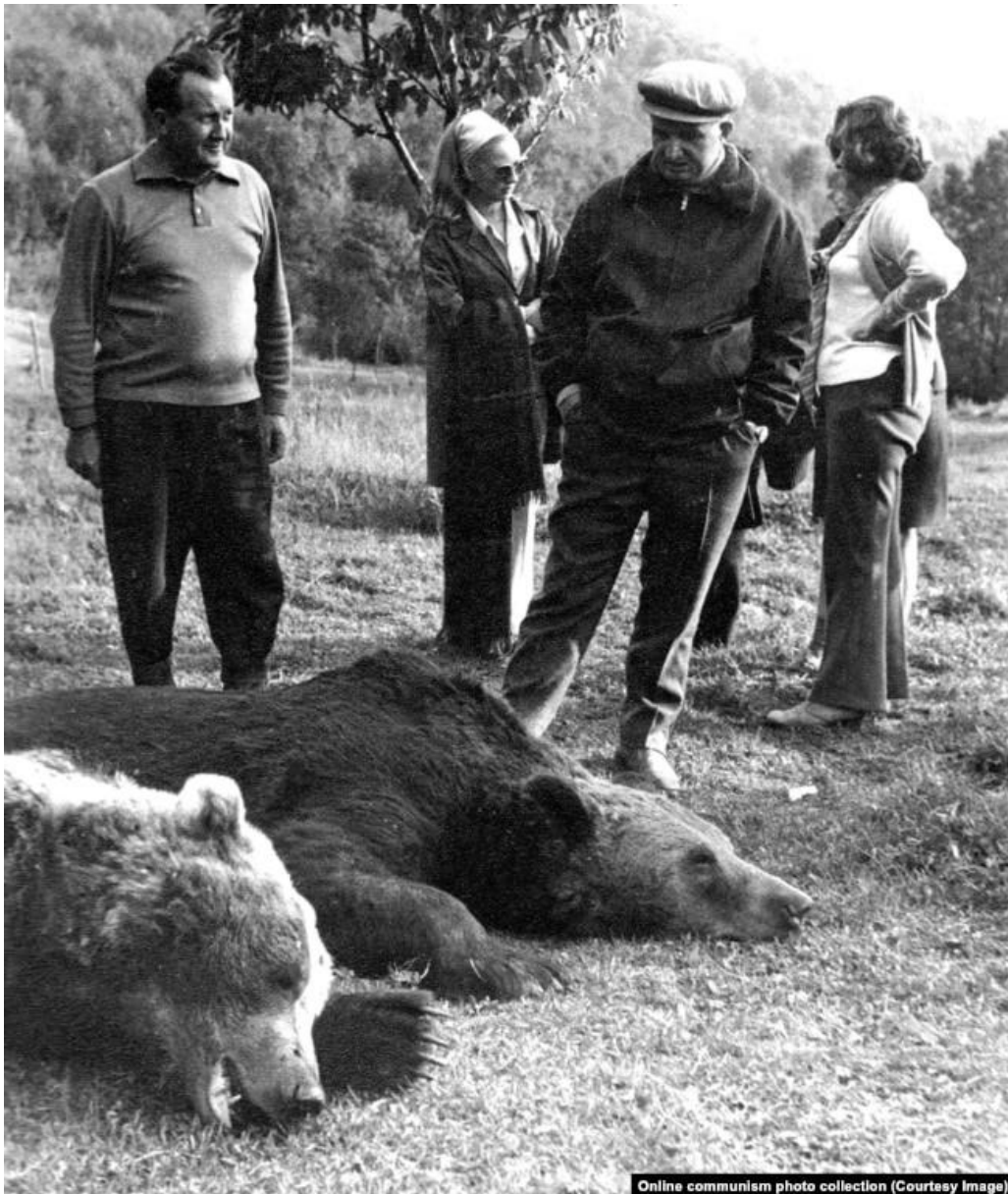
teljesítmény volt egy ekkora nagyvadat terítékre hozni. Ez mit sem változott azóta sem, manapság is a barnamedve trófea az európai vadászat csúcspdíszje.

A magyarországi középkori vadászatoknak a lehetőségek és a birtoktulajdoni jogok szabtak határokat. Megfelelő fegyverzettel és eszközökkel hatékonyan tudtak elejteni medvéket és egyéb nagyragadozókat. Erdélyből már a X. századtól vannak feljegyzések medvevadászatról, mely a XVI. századig szabad jogon űzhető volt. Sok esetben a medvebőr, mint adó vagy fizetség volt használatos. Kedvelt sportja volt a nemeseknek és a királyoknak is a medvevadászat. Az Árpád-házi királyok közül II. István és IV. Béla is kedvelte a medvevadászatokat (Sepsi és Kohl, 1997). A XVIII. századtól kezdve az arisztokrácia kedvelt és kiemelt tevékenysége volt a medvevadászat, minden valamirevaló főúr kandallója előtt hevert egy medvebunda vagy a falát díszítette. Wesselényik, Bornemisszák, Bánffyok vadászkalandjairól olvashatunk szépirodalmi művekben szinte minden nagy leíró szerző tollából. A XIX. századból már számszerű feljegyzések vannak korabeli lapokból, 1853-ban 600, 1859-ben 300, míg például 1909-ben 150 lőtt medvét írnak le.

1868-ban írtak először törvényt a vadászatról, ebben megszabták a 8 hónapos vadászszeszont, de április 1 és augusztus 1 között tiltottak mindenféle vadászatot, kivéve a vándormadarakat és a kártevő vadakat (medve, farkas, vaddisznó stb.). Az 1906 március 28-i törvény értelmében kötelezővé vált a vadászengedély kiváltása és itt már a vadkár elhárításért is fizettek, medvéért például 50 lejt. A két világháború alatt és között a törvények és felelősségre vonások nyilván jelentősen háttérbe szorultak. Az 1921. október 27-i törvény kezdett először foglalkozni állománybecsléssel, megőrzéssel és statisztikával. Az 1948-as, majd az 1952-es törvény osztotta fel a vadászterületeket, ekkortól már tervszerű vadgazdálkodás kezdett kialakulni. Ám ezzel egyidőben a vadászat burzsoá szokásnak nyilvánítódott és az arisztokrácia üldözésével azonosult. A vadászfegyverek és kutyák birtoklása jelentős károkat szenvedett, az erdélyi kopó például az 50-es években a kihalás szélére került (Tóth, 1988).

A vadászat mellett a csapdázást és a mérgezést is meg kell említeni. Az őskortól kezdve még a múlt századig használtak csapdákat, amik különböző módokon ejtették fogva vagy ölték meg a beletévedt medvéket. Ma már csak élvező csapdákat használnak hivatalosan, azonban az orvvadászat során nyilvánvalóan szinte minden elképzelhető eszközt bevetnek.

A barnamedve modern vadászata cserkeléssel vagy lesről, etető mellett történő vadászati mód (http2). A régi hajtóvadászat szinte eltűnt vagy átalakult egy leginkább puskás felvonulássá, ahol válogatás nélkül lőttek le minden felbukkanó vadat. Az etetés az 1970-es években kezdett elterjedni, ekkor főleg háziállatokkal, dögökkel csalták a medvéket a lesekhez. Ceaușescu híres medvevadász hírében állt, noha ő maga szinte sosem tett sikeres lövést medvére, ám a kor szelleme és a diktatúra ökle mást állított (4. ábra).

4. ábra - Ceaușescu szemre veszi a kilőtt medvéket Besztercénél (Forrás: Románia Nemzeti Archívum, 1972)

Ha híre ment, hogy a diktátor medve vadászatra indult, az összes medvés vadászterület őrült etetésbe kezdett, hogy a pártelnök lehetőleg náluk „lője ki” élete nagyvadját. Ám nyilván nem minden vadászterületen történt valóban vadászat, és a hetekig döggel bebetetett medvék óriási pusztításokat végeztek a háziállatok között, mikor a várt ingyen lakoma elmaradt. Átok volt ez a vadászoknak, erdészeknek, gazdáknak egyaránt. Medvét vadászni nem csak a diktátor kiváltsága volt, nagy ritkán adtak ki engedélyeket akár külföldieknek is, ha megfelelő barátságot ápoltak a karhatalommal. A gazdaságokban kárt tevő, lakosságra veszélyes medvékre is kaptak kilövési engedélyeket, de gyakran ezeket inkább értékesítették és nem a valójában problémát okozó medvéket lőtték ki. Valódi vadgazdálkodásról tehát nem beszélhetünk ekkoriban ([http3](http://3)).

A rendszerváltást követően a zűrzavaros 90-es években a medvepopuláció lassú, de biztos növekedésnek indult. A 2000-es években pedig ez a tendencia folytatódott (Cazacu és mtsai., 2014). A kommunizmus több évtizedes rabságából felébredő Románia mindent megtett, hogy a nyugat kedvében járjon. A 2005-ös minisztériumi törvény a medve vadászat időszakát szeptember 15. és december 31. között határozta meg. A 407/2006-os vadászati és vadvédelmi törvény 2. függeléke szerint a barnamedve vadászata tiltott, és kártérítési értéke pedig 40 000 €. 2007, azaz Románia EU-s csatlakozása előtt a faj a Berni (1979) és a Washingtoni (1973) Egyezmények alapján védett volt, de lehetőség volt az ökológiai és vadgazdálkodási egyensúly fenntartása érdekében a vadászatára. A 2007-es csatlakozást követően a faj fokozottan védett státuszba került és fokozatosan csökkent a vadászati hasznosítása. 2016-ban pedig fordulóponthoz érkezett a faj vadászati helyzete, amikor is a természetvédelmi szervezetek, civilek és politikai nyomás hatására teljesen betiltották a barnamedve vadászatát Romániában.

2.3. A barnamedve állományának alakulása Romániában 1950-től

A múlt században nem igazán foglalkoztak állománybecsléssel vagy populációdinamikával így csak a korabeli vadászati leírásokban vannak feljegyezve az elejtett példányok adatai. Ez azonban csak az adott vadászat vagy szűk terület akkori példányait írja le, így nem alkalmas populációbecslésre. Nem állnak rendelkezésre tehát pontos adatok 1950 előtt, de sejthető, hogy a világháború után, amit értek lőttek alapon nagyon sok barnamedvét elejtettek, így a becsült számuk bőven 1000 példány alatt volt. Így az 50-es évek elején a drasztikus állománycsökkenést felismerve korlátozásokat vezettek be a barnamedve vadászatára. A 1970-es években a barnamedvék populációja Romániában viszonylag stabil volt, és becslések szerint körülbelül 2000-2500 egyed volt jelen az országban (Sepsi és Kohl, 1997). 1976-ban bevezették a 26/1976 vadgazdálkodási és vadászati törvényt, mely 6 hónapra csökkentette a barnamedve vadászati periódusát, illetve további 2 részre osztotta azt (március 15 – május 15 és szeptember 1 – december 31). Továbbá kiemelt vadgazdálkodási egységeket hozott létre, amelyek speciális erdészeti és vadgazdálkodási tervek alapján működtek. Ez a védelmi intézkedéscsoport vezetett a medvepopuláció növekedéséhez, különösen a napi kihelyezett takarmányok nagy mennyisége és az etetési időszakok növelése miatt (Micu, 1988). A 80-as években az egyedszám még inkább emelkedésnek indult. A 90-es évek kezdetéig már 8000 becsült példányról beszélhetünk. Azonban ekkor már javában zajlott a medvék vadászati hasznosítása, ami mellett orvvadászat, mérgezés is csökkentette az állományt. Így a 90-es évek végére már jelentős egyedszám csökkenést lehetett tapasztalni. Az ezredfordulónál 5000 körüli példányról beszélünk, majd 2001-től ez a szám ismét emelkedésnek indult, ahogy Románia is zárkózott fel az Európai Unió országai mellé fejlődésben. 2007-ben, Románia EU-s csatlakozásakor, már 6000 példány a becsült állomány és ez a szám tovább növekedett (Chapron et al., 2014).

5. ábra - Barnamedve becsült állományának alakulása 1950 és 2016 között (Forrás: Şelaru és Kelemen, 2016)

Az 5. ábrán szereplő diagrammból látható, hogy a barnamedve állományának dinamikus növekedésében a 70-es és a 90-es évek elején, illetve 2007-ben következett be törés, ezt leszámítva tartósan emelkedett a becsült számuk 2013-ig, ott ismét megtorpant.

Románia erdős területein kb. 3 100 000 hektár alkalmas a medvék számára élőhelyként. E területen a legkedvezőbb egyedsűrűség 1,6 medve / 1000 hektár erdő. A terület adottságaitól függően azonban nem ritkán ezen az 1000 hektáron 6-8 medve is élhet. Ha az optimális egyedsűrűséget hasonlítjuk össze a 3 100 000 hektárral akkor az 5000 medvét jelent. A 8000 medve már 2,56 egyedeket jelent / 1000 hektár, ami az optimális eltartóképesség túllépése és veszélyezteteti az egyedek és a terület tűrőképességét is (Sepsi és Kohl, 1997).

1950 – 2016 időszakban az éves növekedési ráta 1,00 – 1,18 közötti, átlagosan pedig 1,06 volt (Şelaru, 2016). A 2013. évi országos állománybecslési adatok szerint Kovászna megye volt a barnamedve állománysűrűsége tekintetében a legsűrűbben lakott megye Romániában, míg Harghita megye a második (Boronia és mtsai, 2013).

2.4. A barnamedve helyzete 2016-tól napjainkig

Romániában a 407/2006-os vadászati és vadvédelmi törvény 2. függelékének értelmében, a barnamedve azon vadfajok közé tartozik, amelynek vadászata tiltott, és kártérítési értéke messze a legmagasabb (40000 €). Az Európai Unióhoz való csatlakozása (2007) előtt, Romániában a faj a Berni (1979) és a Washingtoni (1973) Egyezmények alapján *védtett* volt. Ezen egyezmények értelmében, az ökológiai egyensúly fenntartásáért, lehetőség volt a fajjal való gazdálkodásra. Az Unióhoz való csatlakozás után a barnamedve természetvédelmi státusa *fokozottan védtett* lett. Már 2006-tal kezdődően csökkent a hasznosítási ráta, míg 2016-ban, a természetvédelmi érdekcsoportok nyomására, szakmai-, helyi társadalmi-, gazdasági szempontok teljes mellőzésével, megszüntették ezt a lehetőséget, betiltották a barnamedve vadászatát. Ez a törvény a vadásztársaságokat egy jelentős bevételt jelentő forrástól tiltotta el, ami igencsak érzékenyen érintette őket.

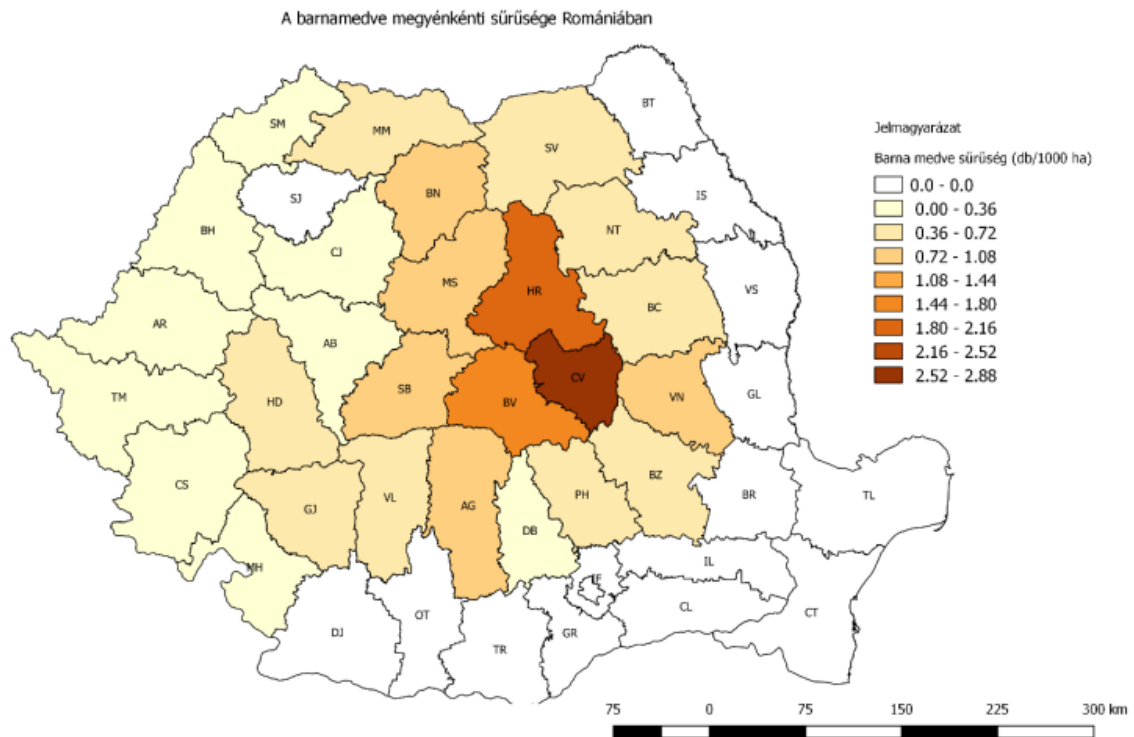
A 2016-os tiltást követően egy átmeneti időszak következett, amikor még nem volt következménye a teljes vadászati tiltásnak. Azonban az évek múlásával egyértelművé vált, hogy komoly gondokat fog okozni a szaporulat szabályozásának hiánya és a problémás egyedek eltávolításának nélkülözése. 2019-re az ember elleni támadások igencsak megszorodtak, így a minisztérium kénytelen volt foglalkozni a témával, megalkottak egy törvénymódosítást, ami lehetővé tette a barnamedve újbóli vadászatát, a beavatkozást, a problémás egyedek eltávolítását. Ezt a rendeletet többször is tárgyalták, megszavazták, majd Klaus Iohannis államfőhöz küldték, aki visszaküldte azt átgondolásra. Mivel ismételten megszavazták a képviselők, így 2022-ben Klaus Iohannis államfő kénytelen volt kihirdetni a 81/2021. sz. törvényt. E törvény értelmében a barnamedve vadászatát engedélyezték, meghatározott kvóta alapján, illetve lehetőséget teremtettek a problémás egyedek kiemelésére és áttelepítésére vagy adott esetben az eutanáziára is. "Biztosítjuk a fajok védelmét, de az emberek és a vagyonuk védelme a prioritásunk" - mondta Tánczos Barna környezetvédelmi miniszter a plenáris szavazás után. A Környezetvédelmi, Vízügyi és Erdészeti Minisztérium által jóváhagyott 625/2018 számú nemzeti akcióterv, egy 10 éves stratégiai dokumentum, amely cselekvési és védelmi intézkedéseket határoz meg a barnamedvére vonatkozóan a nemzetközi/európai elfogadott cselekvési tervekkel összhangban. Ezzel párhuzamosan fut egy 10 millió eurós költségvetésű projekt melynek

céljai között szerepel a barnamedve populáció és élőhelyük jelenlegi védettségi állapotának hosszútávú fenntartása, a barnamedve populáció monitorozása és genetikai felmérése, haszonállat, mezőgazdasági területek, és anyagi javak védelmét szolgáló rendszerek beszerzése és telepítése ([http4](#)).

Szintén Tánczos Barna volt az, aki 2023 június 14-én miniszteri mandátuma utolsó napján, aláírta a közel 500 barnamedve kilövését engedélyező megelőzési kvótáról szóló miniszteri rendeletet. Mint írta, az aláírt miniszteri rendelet szerint 426 barnamedvét megelőzési céllal, újabb 55 példányt pedig beavatkozási céllal lehet kilőni, mely véleménye szerint a minimum szükséges kvóta az emberi életek megóvása és az anyagi károk csökkentése érdekében.

2.5. Medvehelyzet Székelyföldön

Romániában a barnamedve két székelyföldi megyében van legnagyobb számban jelen. Hargita és Kovászna megye a barnamedve által legsűrűbben lakott terület Romániában, a 6. ábrán jól látható, milyen egyedsűrűség jellemzi a két megyét, a többi romániai megyéhez képest.

6. ábra - A barnamedve állománysűrűsége Romániában a 2013 évi állománybecslési adatok alapján (Forrás: Boronia és mtsai., 2013)

Ezen koncentrátság eloszlását a terület határozza meg. A medve szokásait, táplálkozását és szaporodását nagyban befolyásolja, hogy milyen és mekkora terület áll rendelkezésére (Sepsi és Kohl, 1997). A Székelyföldi régió mindig is vadregényes táj volt, sűrű erdők, hegycsúcsok, bozótosok, tavak váltakoznak a megyékben. Az erdőalkotó fafajok jellemzően a tölgyes és bükkösök az alacsonyabb dombos szinteken, fenyők pedig a magasabb

tartományokban, jellemzően luc és jegenyefenyő az uralkodó faja (Móga, 2011). A székelyföldi megyék erdőszültsége az alábbi táblázat szerint alakul (7. ábra).

Megye	Összes	Erdők	Fafajok		Egyéb területek
			Fenyők	Lomblevelűek	
Kovászna	171694	170065	64932	105133	1629
Hargita	264121	260122	189173	70949	3999
Maros	219395	217231	84393	132838	2164

7. ábra – Székelyföldi megyék erdő alapterülete 2020-ban (Forrás: Dr. Benke József, Zetelaka és Társai Vadásztársulat)

A medve kifejezetten a csendes, zárt erdőket kedveli, ahol adottak számára az életfeltételek. Táplálékkeresés közben azonban nagy területet bejár, így jut el olyan helyekre is, amik messze esnek a természetes élőhelyétől.

2.6. Az emberi tényező

A ragadozókkal való együttélésünk több pilléren nyugszik. A rendelkezésünkre álló terület, ennek a területnek a közös használata, a mi elvárásaink az állatokkal szemben, és a szabályozások, a kontroll fenntartása (Gittleman et al., 2001).

Ahhoz, hogy megértsük a problémát, meg kell vizsgálni a probléma tényezőit. Adott egy konfliktus, aminek a főszereplője a medve. Vannak mellékszereplői is úgy, mint a szürke farkas (*Canis lupus*) vagy a vaddisznó (*Sus scrofa*) például, de mivel többségben a konfliktust a medve okozza ezeken a területeken, ezért ő a kiemelt szereplő. A probléma további tényezői az emberek természetesen. Székelyföldön mindig is gazdálkodó életmódot folytattak az emberek. A gazdálkodó életmód velejárója, hogy sok időt töltöttek az emberek a természetben, erdőn, mezőn. Ezek a munkák általában csoportosan kerültek elvégzésre. Kivétel ez alól a pásztorok voltak, de ott általánosan elmondható, hogy a pásztor munkáját jó természetű, félelmet nem ismerő pásztorkutyák segítették és segítik napjainkban is. Ebben szintén változás zajlik jelenleg is a Kárpát-medencében és Székelyföldön is. A hajdani kevert fajtájú, de viszonylag egységes eszténa, vagy úgynevezett csobán kutyákat (kárpáti pásztorkutya, mioritic pásztorkutya) ma már felváltják az idegenhonos nagytestű fajták és

keverékeik. Kangal, közép-ázsiai juhász fajtajellegű kutyák és ezek keverékei kuvasszal és komondorral sokszor. Ezekre a kutyákra kevésbé jellemzőek a régi megkívánt viselkedésformák, a csapatban támadás a ragadozókra, a félelem nélküli (nyáj) őrzés tulajdonságai, viszont fizikailag nagyobbak és erősebbek. A szocializálatlan és képzetlen, de erős kutyák pedig sokszor okoznak baleseteket természetjárókkal való találkozáskor ([http5](#), [http6](#), [http7](#)).

Évről-évre egyre több terményt gyűjtenek be az emberek, áfonya, gomba, málna, gyógynövények nagy mennyiségben kerülnek ki az erdőből, az útszéli árusoktól kezdve a falusi feldolgozásig és eladásig. Ezt a medvék is megérik, hiszen fontos táplálékforrásuk szűnik meg. Persze ez is egy ok, de mivel alkalmazkodó állatról beszélünk, így a könnyen megszerezhető táplálékforrást kereső állat rendszeres vendége a falvaknak, városoknak. A nagy mennyiségben keletkező hulladék igazi Kánaán a medvék számára. Sokszor bocsokkal is látni anyamedvéket a kukák környékén, így szinte biztosra vehető, hogy a felnövekvő bocsok ezt a jól megtanult viselkedést fogják követni ([http8](#)). Hogy a bőséges táplálékforrás, vagy az enyhe telek, netán a zavartalan szaporodás okozza-e az kérdéses, de már-már nem ritka látvány a 3-4 bocsos anyamedve sem ([http9](#)).

A turizmus fellendülése a gazdaságot pozitívan befolyásolja mindenkor. Azonban az ezzel járó területfejlesztések és embertömegek már okozhatnak problémákat. A barnamedve alkalmazkodó faj, hamar megtanulja, hogy az ember egyenlő a könnyen megszerezhető élelemforrással. Így az olyan üdülőhelyeken, mint Tusnádfürdő vagy a Szent Anna tó, hétköznapi látvány a nappal is sétálgató medve. Az utakon is felbukkannak, nem félve a gépjárművektől, sokszor ételt várva ücsörögnek. Bár mindenhol felhívják a figyelmet, hogy a medve veszélyes állat és tilos az etetése, de ezt szinte minden esetben figyelmen kívül hagyják az emberek.

A társadalmi csoportokon belül megfigyelhető egy elbutulás az élet minden területén és ez itt is igaz. Az óvatosságot elfelejtik, nincs bennük vagy kikapcsolják a természetes félelmet a medvétől mint nagyragadozótól. Fotózkodni, etetni, filmezni szeretik az állatokat, sokszor egészen közel mennek hozzájuk, gyerekeket is magukkal hurcolva, mintegy felkínálva prédaként a nagyragadozónak. (8. ábra). Az ilyen tendencia egyenes út a biztosan bekövetkező balesethez ([http10](#), [http11](#)).

8. ábra – Megrémült turisták menekülnek a medve elől a Transzfogarasi úton (Forrás: BizBrasov, 2023)

Még csak gyerekcipőben jár, de kezd kibontakozni egy komoly jelenség. A természettől való eltávolodás, a városi élet, a falusi, vidéki élet tapasztalati tanulságainak elvesztése mind mind megfigyelhető a társadalom bizonyos rétegein. Vissza kellene térni a régi korok bölcsességeihez és oktatni az embereket, hogyan éljenek együtt újra a nagyragadozókkal problémamentesen. Ebben az oktatásban még nagyobb szerepet kell vállaljanak az iskolák, állatkertek, vadasparkok és a természettudományi nevelést végző szervezetek is. De a minisztériumok, rendvédelmi szervek is fokozott figyelemmel kellene kövessék az eseményeket és a törvény adta lehetőségekkel élve a biztonságos és helyes irányba kellene tereljék az embereket.

2.7. Károkozások és emberáldozatok

A jelenlegi rendszer szerint, a vadállomány által okozott kárt a barnamedve esetében az állam fizeti meg a károsultnak, a többi vad esetében viszont a vadásztársaság. A folyamat hosszadalmas és lassú bürokratikus módszerekre épül a medvekárok esetében. A 407/2006-os vadászati törvény és a 1679/2008-as, kártérítés megítélésére vonatkozó kormányhatározata alapján a károsultnak 24 órája van bejelenteni a kárt a területileg illetékes önkormányzatnál írásban. Ezt követően a polgármester egy bizottság összehívásával kiértékeli a kárjelentést. Majd ezt követően a bizottság a károsulttal együtt felméri a veszteségeket és jegyzőkönyvet vesznek fel, amit a területileg illetékes erdőgazdálkodási intézmény vezetője határozattal hagy jóvá. Innentől pedig a minisztériumhoz kerül az ügy és várható a kártérítés (Hargita megye tanácsa, 2015). A folyamat hossza és a közben felmerülő költségek gyakran elveszik a kedvét a gazdáknak az ügy végig vitelétől, így a bejelentett károk mértéke nem fedi le a valójában okozott károk mértékét. Hargita megyében, 2018-ban 71 alkalommal kérték az úgynevezett „beavatkozási engedélyt” medve miatt, de csak 20 alkalommal engedélyezték azt. Kovászna megyében 26-szor kérték az engedélyt, 10 alkalommal kapták meg. (forrás: Elemzőcsoport, Hargita Megye Tanácsa) Látható tehát, hogy a károkozás miatt kért beavatkozási engedélyekre adott válasz mértéke sem kedvező sajnos.

Más a helyzet az ember elleni támadásokkal. A medvével való konfrontációnak leginkább kitett emberek azok, akik a mezőgazdaságban az erdészetben vagy az állattartásban dolgoznak. Jellemzően őket éri támadás, ami sok esetben halálos kimenetelű. De veszélyben vannak a gombát, bogyót egyéb terményt gyűjtögetők is, vagy a magányos erdőkerülők, sporttevékenységet végzők is. Az alábbi táblázat bemutatja 2010-től a populáció alakulását (ezesetben a 2016-os törvényt követően minden évben 500 példányt adtak hozzá szaporulatként a becsült számhoz) és párhuzamosan a kilövési keretet, illetve az ember elleni támadásokat, kiemelve a halálos kimenetelűeket (9. ábra).

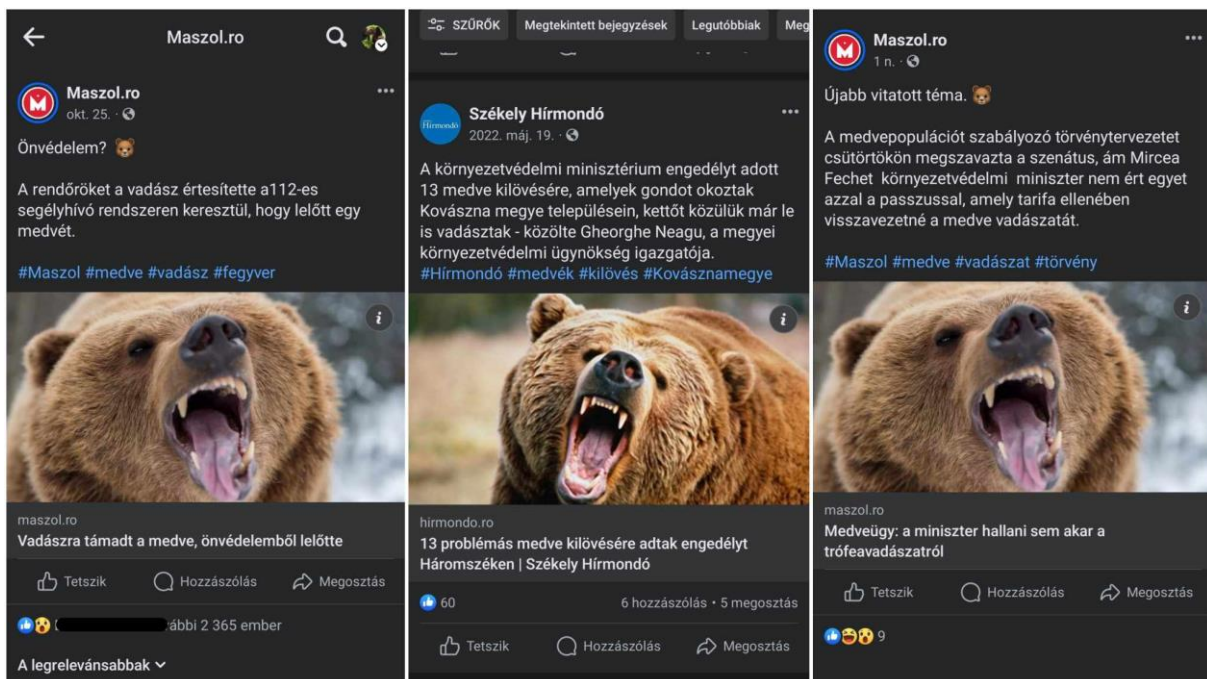
Országos				
Év	Medve populáció száma	Kilövési keret	Ember elleni támadások	Medve okozta ember halál
2010	5000	320	4	0
2011	5175	349	8	0
2012	5318	365	11	2
2013	5445	436	10	1
2014	5501	483	18	0
2015	5484	479	13	0
2016	5495	0	20	0
2017	5982	140	34	1
2018	6296	0	31	0
2019	6747	140	38	8
2020	7467	0	40	0
2021	7908	71	40	4
2022	8227			

9. ábra – Országos adatok a barnamedve populáció és az ember elleni támadások számáról (Adatok forrása: Brassói Kutatóállomás és Környezetvédelmi Minisztérium, 2022)

Ami egyértelműen látható az adatokból, az a támadások számának növekedése, ami 2016-ot azaz a kilövési keret nullás értékét követően a 2020-as évekre megduplázódik, annak ellenére, hogy 2017-ben és 2019-ben is adtak ki kilövési engedélyt. A halálos kimenetelű támadások száma is emelkedett. Az emberi élet kioltásával végződő támadások jellemzően mezőgazdászok, gombászok, erdészeti munkákat végzők ellen irányult. Sok esetben a medve fogyasztott is a testből (Vadászok és Sporthorgászok Országos Egyesület A.G.V.P.S. 2019).

2.8. A média szerepe

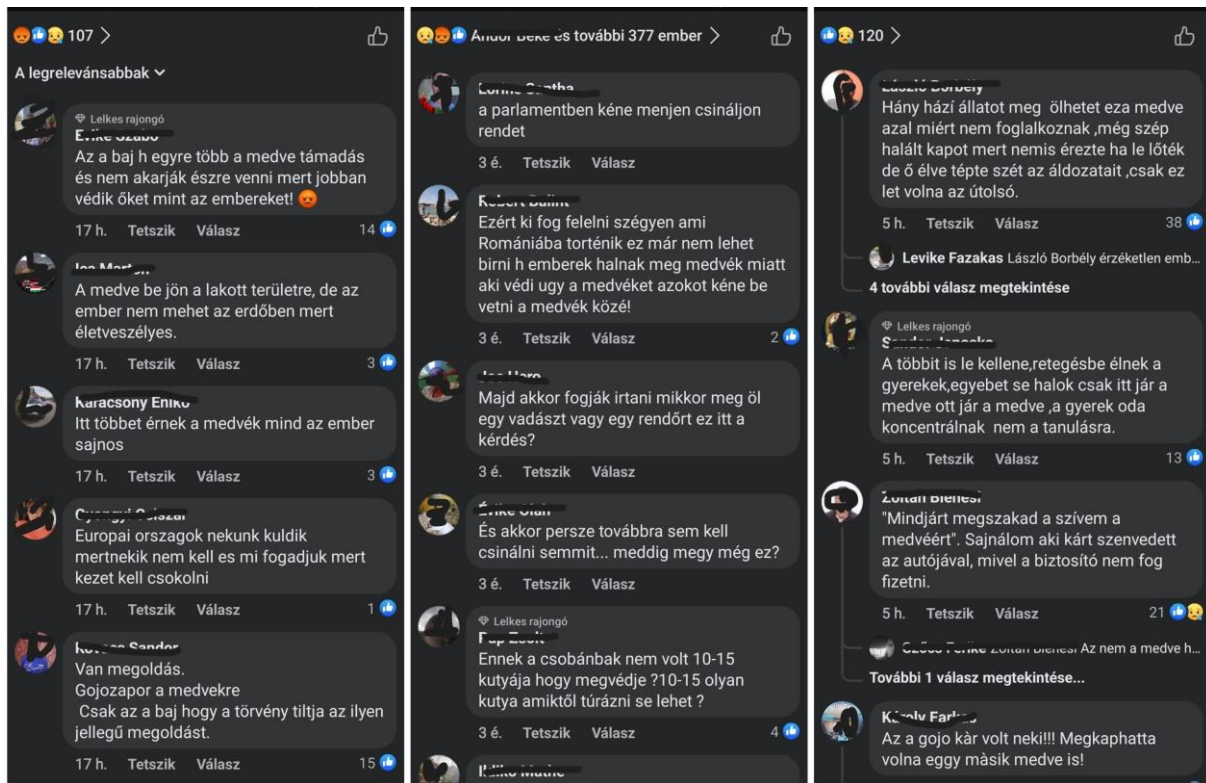
A barnamedve vadászat, de konkrétan maga a barnamedve, mint „problémaforrás” megítélése kapcsán nem lehet eltekinteni a civil lakosság, az átlagemberek véleménye és ennek a véleménynek a különböző platformokon való kifejezése mellett. A mai átpolitizált társadalmi témák között fontos és népszerű témává vált a „medvekérdés”. Akár személyes baráti beszélgetések, de leginkább az internet komment szekcióiban lehet olvasni különböző véleménynyilvánításokat a barnamedve kapcsán. Nyilvánvaló a sajtó szerepe ebben a népszerűségben, hiszen előszeretettel nyúlnak a témához. 2016 előtt átlagos mennyiségben szerepelt a médiában a medvéhez kapcsolódó hír, a 2016-os törvényt követően azonban ugrásszerűen megnőtt ezen említések száma és többségében az ember-medve interakciót emelve ki (Neagu et al. 2022).

10. ábra – Erdélyi hírportálok medvékkel kapcsolatos bejegyzései (forrás: Facebook)

Kattintás és népszerűség a cél, és a medvekérdés remek lehetőség ehhez. A témában megjelenő hírek, általában figyelemfelkeltő, uszító hangnemet használnak, gyakran kiegészülve illusztrációval, ami sok esetben például a barnamedve Észak-Amerikában honos alfaját a grizzlyt (*Ursus arctos horribillus*) ábrázolja (10. ábra).

Ami aztán egyenes utat nyit a hétköznapi embereknek, az online tér végtelen felületén a véleményük megosztására. Az általános közhangulatot kiválóan bemutatja az alábbi kép, amit különböző hírportálok, medvékkel kapcsolatos facebook bejegyzései alatt látható kommentekből válogattam össze (11. ábra).

11. ábra – Facebookon megjelent medvével kapcsolatos hírek alatti kommentek (Forrás: Facebook, 2023)

A közhangulat részben természetesen érthető és indoka is van. Nap mint nap olvashatnak az emberek egy újabb medvék által okozott kárról, vagy csak megjelenéséről valamely ember lakta településen. Így mindig van mivel szítani ezt a soha ki nem alvó tüzet (Neagu et al. 2022).

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

3.1. Kérdőív

Megkísértem felmérni az általános közhangulatot egy kérdőív segítségével. A kérdőív Google űrlapon futott és a „Barnamedve helyzete és károkozása felmérés” címet viselte. Tematikus Facebook csoportokban, mint vadászattal, természetjárással, erdélyi közélettel foglalkozó csoportok és e-mailben került megosztásra. Hargita és Kovászna megyei vadásztársaságoknak és vadászattal foglalkozó cégeknek küldtem el, illetve olyan civileknek, akik érintettek lehettek a témában. A kérdésekre a válaszadás az igen / nem / nem tudom választásával vagy saját válasz beírásával történhetett. Kifejezett célcsoportot nem határoztam meg, azonban a megosztások olyan felületen történtek, ahol nagy többségben Erdélyben élő emberek töltötték ki a kérdőívet. Mivel több megosztás volt csoportokon kívül is, így néhány olyan kitöltő is volt, akinek nincs közvetlen kapcsolata a témával és teljesen laikusként például Budapesti lakosként töltötte ki a kérdőívet. A szórás és a véletlen válaszok valószínűsége így tehát magas volt.

A kérdéseket úgy építettem fel, hogy egyfajta vezetőszálat kiadjanak. Név, nem, életkor, lakhely és a legmagasabb iskolai végzettség kérdések voltak az azonosítás eszközei a kérdőív kezdetén.

A kérdőívben továbbá az alábbi kérdések szerepeltek:

1. Ön szerint hány barnamedve él jelenleg Romániában?
2. Találkozott-e már szabadon lévő barnamedvével élete során? (például: kirándulás, kerti vagy mezei munkálatok során)
3. Okozott-e anyagi kárt Önnek, vagy hozzátartozóinak a barnamedve?
4. Amennyiben az előző kérdésre igen a válasz, kérem írja le röviden a káresetet.
5. Történt-e már személyi sérülés Önnel, vagy hozzátartozójával, amit barnamedve okozott?
6. Ha az előző kérdésre igen a válasz, kérem, írja le röviden a történetet.
7. 2016-ban a Környezetvédelmi Hatóság betiltotta a barnamedve vadászatát, ami a barnamedvek számának jelentős emelkedéséhez vezetett. Egyetértett-e Ön ezzel a teljes tiltással?

8. Egyetért-e Ön a kvóta alapú (megyéenként meghatározott számú) kilövési tervekkel?
9. Ön szerint a veszélyesnek ítélt medvéket kilövással vagy áttelepítéssel kellene kezelni?
10. Ön szerint a kilövési engedélyt az illetékes Vadásztársaság vagy a Környezetvédelmi Hatóság hagyja jóvá?
11. 2023.06.14-én a leköszönő Tánczos Barna környezetvédelmi miniszter aláírt és elfogadásra küldött egy több mint 500 barnamedve kilövését engedélyező, megelőző miniszteri rendeletet. Ön szerint ez a kilövési kvóta elégséges a medveprobléma kezeléséhez?
12. Egyetért-e Ön azzal, hogy a vadásztársaságok kapják meg a kilövési kvótákat szétszétva, és azokkal vadászati gazdálkodást folytassanak?
13. Ön szerint hogyan kellene kezelni a medveproblémát Romániában?

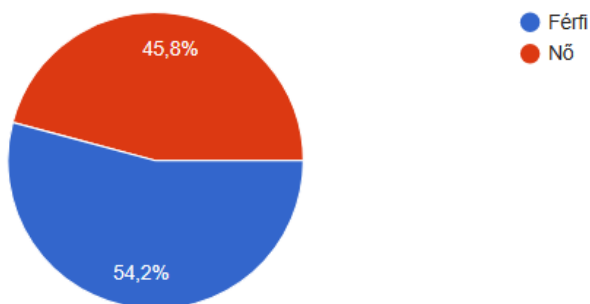
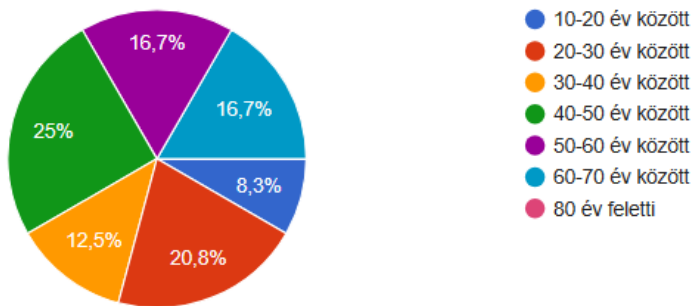
A kérdőív több hónapon keresztül volt elérhető, Facebook platformon és emailben is megosztottam.

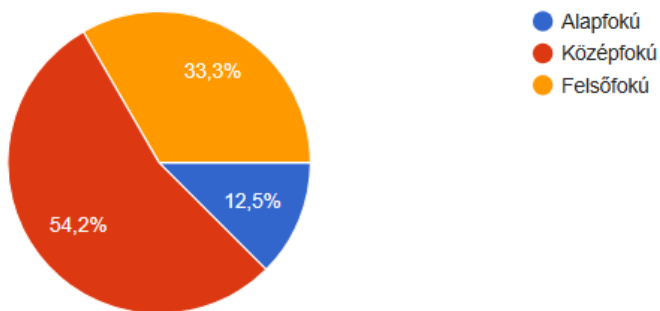
4. EREDMÉNYEK

4.1. Válaszok diagramos és kifejtett lebontásban

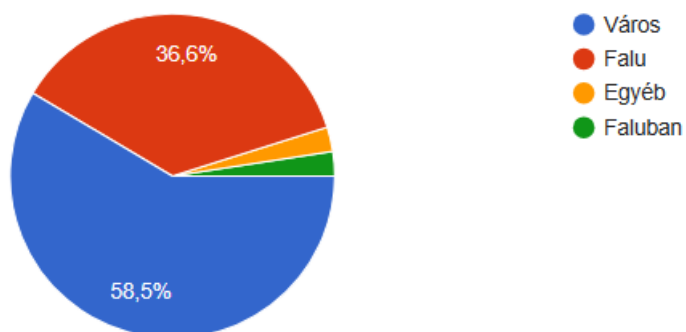
Körülbelül 85 értékelhető kitöltés született és ezen kitöltőkre nagy szórás jellemző. A véletlenszerű és a témához nem kapcsolódó válaszadókon kívül sokan a velük megtörtént eseteket írták le, tehát elsőkézből származó információkhoz jutottam. A kitöltők koreloszlása viszonylag egyenletes volt, a nemi arányuk nagyjából feleződött, az iskolai végzettséget tekintve pedig a középfokú végzettséggel bírók domináltak.

A kitöltők kor, nem és iskolai végzettségüknek a megoszlása az alábbiak szerint alakult:

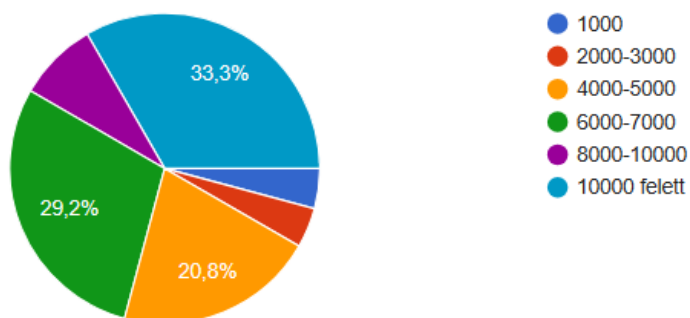

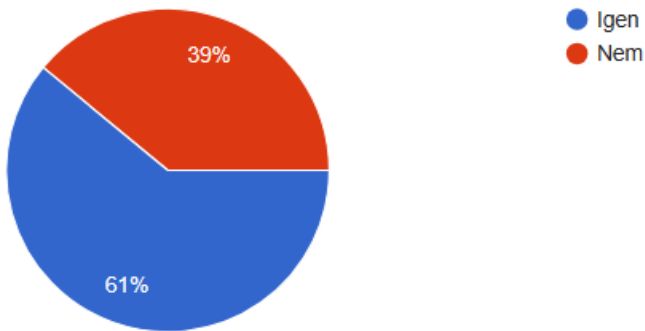
A „Milyen típusú településen lakik?” válaszadónál kirajzolódik egy városi többség:

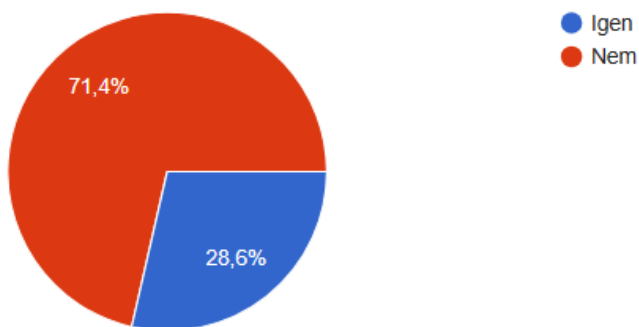
Az „Ön szerint hány barnamedve él jelenleg Romániában?” kérdésre a válaszok megoszlása a következő volt, azaz a többség 6000-7000 ill. 10000 egyed feletti értéket jelölt meg:

A „Találkozott-e már szabadon lévő barnamedvével élete során? (például: kirándulás, kerti vagy mezei munkálatok során)” kérdés kötelezően kitöltendő kategória volt és az alábbi megoszlású válaszokat kaptam; tehát 61% már igen:

Míg az „Okozott-e anyagi kárt Önnek, vagy hozzátartozóinak a barnamedve?” kérdésre a válaszok már fordított arányban alakultak, azaz „csak” az emberek 28%-a számolt be a medve károkozásáról:

Majd ezt az „Amennyiben az előző kérdésre igen a válasz, kérem írja le röviden a káresetet.” mondat alatt fejthették ki a válaszadók. Az alábbi válaszok születtek:

„Keresztapám disznóját megölte egy medve.” (20-30 év közötti egyetemi hallgató, falun lakó)

„Betört a nyári házba és minden ehetőt felfalt.” (50-60 év közötti géplakatos, városban lakó)

„A méhkast szétverte, a tyúkokat megölte, megette.” (30-40 év közötti bolti eladó, falun lakó)

„Betört a csűrbe s megette a nyuszikat.” (10-20 év közötti diák, falun lakó)

„Gyümölcsfa, kerítés letörése, mezőgazdasági kár.” (50-60 év közötti szerkesztő, városban lakó)

„15 tyúkot ölt meg egy éjszaka” (60-70 év közötti nyugdíjas, városban lakó)

„A medve betört a hétvégi házba, szétverte a berendezést és megette a kamrában tárolt élelmiszert.” (50-60 év közötti gépjármű szerelő, városban lakó)

„Az erdészeti területen, ahol dolgozunk, a fiatal fákat letöri, lehántja.” (50-60 év közötti erdész, lakhelye nem ismert)

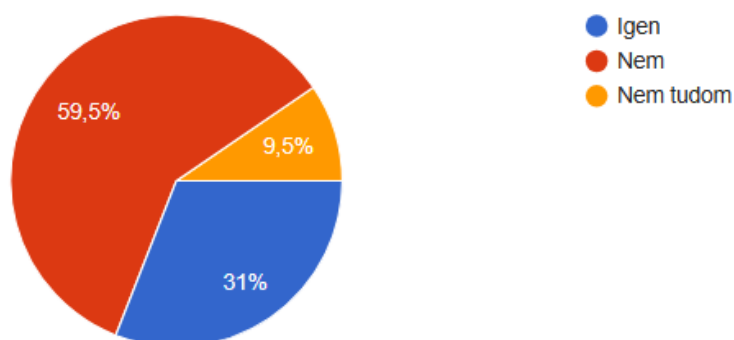
„Apáméknál a tanyán rendszeresen betört a medve és pusztított, amit ért, azóta villanypásztor van felszerelve.” (20-30 év közötti kereskedelemben dolgozó, városban lakó)

„Esztenán a juhokat megölte.” (50-60 év közötti vállalkozó, városban lakó)

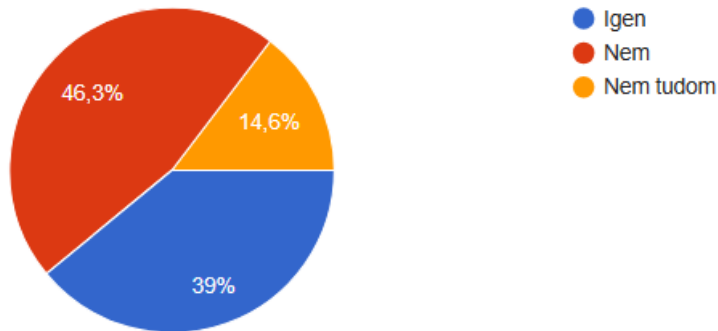
A „Történt-e már személyi sérülés Önnel, vagy hozzátartozójával, amit barnamedve okozott?” kérdésre egy kifejtett válasz érkezett:

„Tatámat az esztenán egyszer megtámadta s meg is karmolta egy medve.” (10-20 év közötti diák, falun lakó)

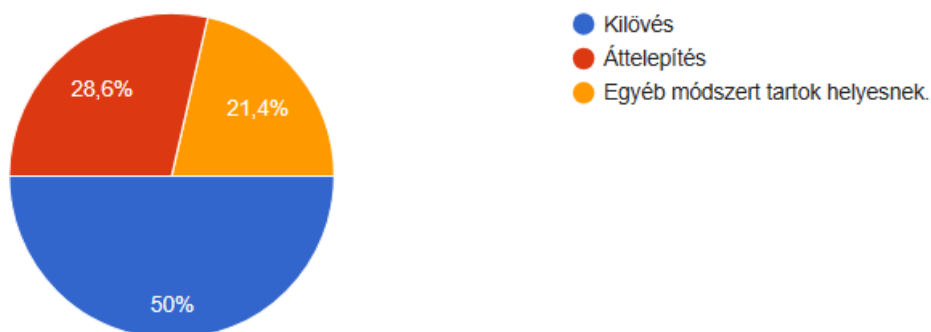
A „2016-ban a Környezetvédelmi Hatóság betiltotta a barnamedve vadászatát, ami a barnamedvék számának jelentős emelkedéséhez vezetett. Egyetértett-e Ön ezzel a teljes tiltással?” kérdésre megosztott válaszok érkeztek, de többségében, még hozzá kétszer annyian nem értettek vele egyet:

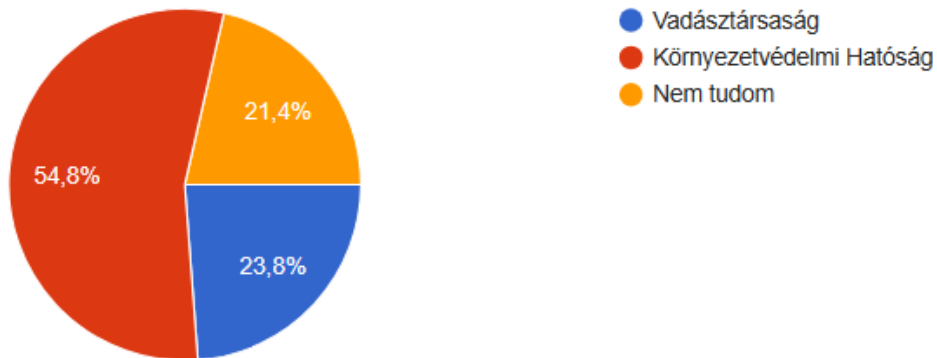
Amit követett az „Egyetért-e Ön a kvóta alapú (megyénként meghatározott számú) kilövési tervekkel?” kérdés, hasonló osztoztságú válaszokkal, de kisebb Nem, és magasabb Igen válasz aránnyal:

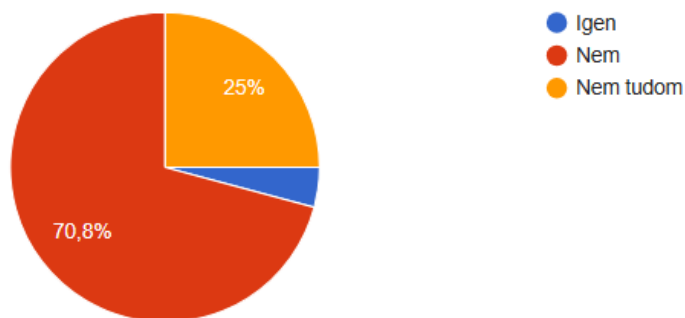
Az „Ön szerint a veszélyesnek ítélt medvéket kilövással vagy áttelepítéssel kellene kezelni?” kérdésre az alábbi válaszok érkeztek, tehát az emberek fele szerint a kilövés a megoldás, az egyéb módszereket itt nem volt lehetőség részletezni, de az utolsó kérdésnél több ötletet is kifejtettek a kitöltők:

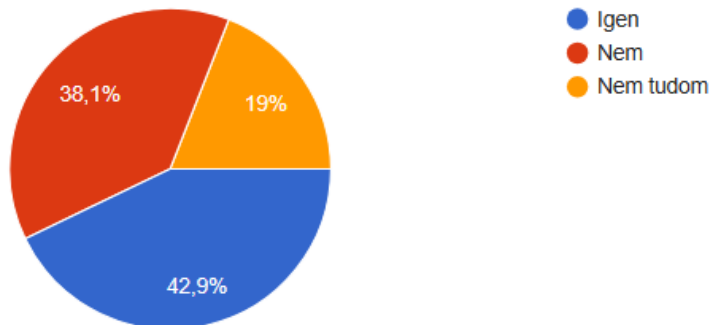
Az „Ön szerint a kilövési engedélyt az illetékes Vadásztársaság vagy a Környezetvédelmi Hatóság hagyja jóvá?” kérdésre adott válaszok alapján az emberek többségében úgy gondolják, hogy a természetvédelmi oldalról hagyják jóvá a kilövési engedélyeket:

A „2023.06.14-én a leköszönő Tánczos Barna környezetvédelmi miniszter aláírt és elfogadásra küldött egy több mint 500 barnamedve kilövését engedélyező, megelőző miniszteri rendeletet. Ön szerint ez a kilövési kvóta elégséges a medveprobléma kezeléséhez?” kérdésre adott válasz szintén érdekes végeredményt produkált, mivel az emberek 70%-a szerint ez a mennyiség nem elégséges a medveprobléma megoldásához:

Az „Egyetért-e Ön azzal, hogy a vadásztársaságok kapják meg a kilövési kvótákat szétesztva, és azokkal vadászati gazdálkodást folytassanak?” kérdés válaszai viszonylag egyenletesen oszlanak meg:

Az „Ön szerint hogyan kellene kezelni a medveproblémát?” kérdésre érkezett válaszok az alábbiak voltak:

„Medvék létszámának csökkentésével és racionális létszám megőrzésével.” (20-30 év közötti, egyetemi hallgató)

„Szabályozni a létszámot.” (50-60 év közötti, szerkesztő)

„Nem tudom, nem értek hozzá!” (60-70 év közötti nyugdíjas)

„A domináns egyedeket meghagyni, nem kilőni trófeának. Az erős hímek szabályozzák a szaporodást. A kéregető és kukázó egyedeket kilőni vagy áttelepíteni. A medvéket etető embereket szigorúan megbüntetni.” (50-60 év közötti géplakatos)

„Kilőni a többletet és az élőhelyükön tartani, etetni őket.” (40-50 év közötti elárúsító)

„Szerintem a medvéket békén kellene hagyni, megoldanak egymásközt a problémát, az emberek csak felfújják ezt az egész medve dolgot.” (20-30 év közötti sportoló)

„ Azért megy a medve (is) emberek közé, mert élelem kell ahhoz, hogy ne haljon meg sem ő, sem a bocsai. Ha elveszük az erdőt tőle, azaz azt a helyet, ahol tudna enni, élelmet találni, akkor hova fog menni? A szomszédba kajáért. Fényt mégsem ehet, nem növény. Mi, emberek ugyanezt csináljuk. Ha zárva a bolt, vagy nincs pénzünk, vagy egyáltalán nincs bolt (tanyavilág), akkor megyünk a szomszédba kaját kérni - a medve nem fog engedélyt kérni

azért, hogy ne haljon éhen, mert levágtuk a házat a feje fölül. (Az 500 kvótás kilövésről szóló kérdéshez is ez lenne a válaszom, ha ki lehetne fejteni írásban.)” (30-40 év közötti, pénzügyi szakember)

„Gyerekkorom emlékei azt bizonyítják, hogy a medvék néha bejártak a falukba, városokba, együtt kell élnünk velük, de nem elfoglalni területüket, nem lecsapolni a források vizet az ivóvíz gazdálkodás nem arról szól, hogy lecsapoljuk az ivóvizet, a vadállatok meg ivóvíz nélkül maradnak.” (60-70 év közötti, vállalkozó)

„Áttelepítéssel, Európa különböző országaiba.” (40-50 év közötti, üzletember)

„Uniós szinten széttelepíteni olyan régiókba, ahol hasonló életfeltételek biztosíthatóak.” (40-50 év közötti, vállalkozó)

„A legegyszerűbbnek az áttelepítést tartom, de az sem lenne elég.” (10-20 év közötti, diák)

„Többet kellene kilőni, hogy ne szaporodjanak el.” (50-60 év közötti, gépjármű szerelő)

„Tartsák be, amit ígértek, védjenek meg a medvéktől s a vagyonunkat is.” (30-40 év közötti, bolti eladó)

„Szerintem baj az, hogy rongálnak és megölik az emberek állatait, de nagyon sajnálom amikor lelövik őket. Valahogy máshogy kellene elijeszteni őket inkább.” (10-20 év közötti, diák)

„Csökkenteni a medvék létszámát és tartani egy adott létszámot, továbbá a társadalomra veszélyes medvéket kilőni.” (20-30 év közötti, egyetemi hallgató)

„A kilövéseknek van relevanciája, de mindig eseti engedéllyel, nem pedig kvóták szerint. Az állományfelmérésekben attól függően, hogy ki csinálja igen nagy különbség lehet. Akinek érdeke a létszám apasztás, annak magas számai lesznek, akinek nem, annak alacsony. Ezt a fajt nem lehet, s nem is szabad az "általános", vadászható vadfajokkal egy csoportban tárgyalni, vadgazdálkodás nem építhető rá, illetve teljesen nonszensz, hogy ha valaki - különösen szakmabeli - így gondolja. Régióként (vagy valamilyen jól definiálható, de még átlátható méretű térbeli egységenként) szükséges a létszámbecslés és a legfontosabb környezeti változókkal (népsűrűség, infrastruktúra, alkalmas élőhelyek mérete, fragmentáció stb.) összevetve meghatározni az eseti kilövések számát min. 5-10 évenként. Nevezhetjük ezt

kvótáknak, de a válaszokban azért nem értek egyet a kvótákkal, mert azoknak nincs tudományos alapja. Az "optimális populáció méretek" megállapítása pedig csak a nagyobb kiterjedésű, természetes élőhelyeken elvégzett és tudományos kutatások által megalapozott eredmények alapján történhet, egyébként pedig csak találgatunk, s mondunk valamit. Egy faj populációját szépen össze lehet omlasztani egy ilyen döntés kivitelezésével, amely sokkal nagyobb problémákhoz vezethet, mint amit a medve az emberek egy marginális számú részének okoz." (30-40 év közötti, biológus)

„Meg kellene nézni, hogy mennyi az a létszám, amit el bír Románia és nem lesz belőle probléma, támadás. A létszámot csökkenteni kellene humánus módszerekkel is. Az áttelepítés nem feltétlenül megfelelő, mivel vissza vándorolhat vagy máshol fog gondot okozni. A városok közelében elő medvék megszokták, hogy ingyen kaja van, így riasztási módszereket is lehetne fejleszteni. Nem feltétlen kell minden megye/társaságnak kilövés. Attól függ mekkora és milyen az állomány elosztása.” (20-30 év közötti, tanuló)

„Több élőhely biztosítás, hulladékok medvebiztos elzárása.” (50-60 év közötti, kutatási projektvezető)

„Megyékre bontott monitoring adatokra, vadeltartó képességre alapozott létszám fenntartásra kellene törekedni a barnamedvék esetében, amit áttelepítéssel esetleges kilövésekkel lehetne szabályozni! Illetve a szabadtartásos gazdáknak nyújtott állami kompenzációval lehetne az ezt övező negatív társadalmi megítélést enyhíteni...Ez hosszabb folyamat útján tudna egy működőképes pályára állni, de hatékony megoldás lenne!” (40-50 év közötti, természetvédelmi őr)

„Sokkal jobban, mint most.” (30-40 év közötti, szoftver fejlesztő)

„Gazdálkodni kellene a medvekvótával ugyanúgy, mint a fával. Ki kell lőni a gondot okozó egyedeket, szabályozni a szaporulatot.” (50-60 év közötti, erdész)

„Vissza kellene vezetni a medvék vadászati lehetőségét, a medve vagyon, s ezért kell vele úgy is számolni. Lennének fizető vendégek, akik szeretnék medvét lőni mindig. És gazdaságilag az jobb lenne mindenképp, mint ami most van.” (60-70 év közötti vadász)

„Én nagyon félek kimenni, sétálni az erdőhöz. A gyerekeket mikor visszük is félünk, hogy szembe jön a medve. Nem jó, hogy bejárnak így a városba. Távol kellene őket tartani.” (60-70 év közötti, nyugdíjas)

„Én rengeteget kirándulok, szeretném magamat biztonságban érezni. De a medve vadállat ugyanúgy a természetben van a helye. Nem tudom mi a jó megoldás, de valamit ki kellene találni, hogy mindenkinek jó legyen.” (20-30 év közötti, kereskedelemben dolgozó)

„Kell vadászni medvére, muszáj kontrollálni őket.” (80 év feletti, gazdálkodó)

„Sok a medve az utakon is folyton látok útszélen meg kukáknál, az se jó, hogy ennyit bejönnek a városba.” (50-60 év közötti, fuvaros)

„Én imádom a macikat szerintem nagyon cukik.” (20-30 év közötti, eladó)

„Túl sok a medve, kellene kilőni rendszeresen belőle.” (50-60 év közötti vállalkozó)

„Szerintem nem szabadna ennyi fát kivágni és akkor kevesebb lenne a medve.” (10-20 év közötti, tanuló)

„Nekem a faluba nem jönnek be, de a komáméknál sokat jár a medve. S hiába hívja ki a rendőröket nem csinálnak semmit se csak mondják, hogy írni kell jegyzőkönyvet. Az sok idő s nem lehet így haladni. Kéne a rendőrség járőrözzön megvédje az embereket meg az állatot a medvétől, s ki es kéne lőni egyet-egyet, mert sok van.” (40-50 év közötti, gazdálkodó)

4.2. Eredmények összefoglalása

A kérdőívet kitöltők között nagyjából fele-fele arányban voltak férfiak és nők, korcsoportokra szintén arányosan osztódtak szét, a 40-50-es korosztály képviselt egy 25%-os többséget csak, legkevesebb kitöltő pedig a 10-20 éves korosztályból érkezett. Lakhelyüket tekintve a városiak, iskolai végzettségüket tekintve pedig a középfokú tanulmányokat befejezettek voltak többségben. „Ön szerint hány barnamedve él jelenleg Romániában?” kérdésre egyértelműen a 10.000 feletti szám dominál, amit a 6000-7000 és a 4000-5000 egyedszám követ arányaiban. Míg a jelenleg elfogadott becslés mértékét, a 8000-10000 közöttit, csak kevesen választották. A medvével való találkozás megtörténte kapcsán 70% feletti többség igennel válaszolt, a károkozásnál viszont ez az arány pont fordítva alakult. A károkozás

részletezésénél a gazdasági, mezőgazdasági, haszonállatban és terményben tett károkat fejtették ki a kitöltők. Személyi sérülésről egyetlen válaszadó számolt be, mely szerint a nagyszülője szenvedett el könnyebb sérüléseket medve támadásától. A medvevadászat 2016-os teljes tiltásával a válaszadók kb. 60%-a nem értett egyet és a kvóta rendszerrel sem voltak elégedettek a kitöltők. A kilövés vagy áttelepítés kérdésnél a válaszadók fele a kilövést tartja jó megoldásnak, körülbelül negyede az áttelepítéssel ért egyet, a többiek más módszert tartanak helyesnek. A kitöltők fele helyesen tudta, hogy a kilövési engedélyt a Környezetvédelmi Hatóság hagyja jóvá. A leköszönő Tánczos Barna miniszter utolsó rendeletét, mely 500 egyedre ad kilövési engedélyt, a válaszadók 70%-a nem tartja jelentős megoldásnak a medveproblémára. A kilövési kvóták vadgazdálkodási hasznosításával kb. 42%-uk ért egyet a kitöltőknek, a többiek (38%) ellenzik ezt vagy nem tudnak véleményt alkotni a témában (19%). A „Hogy kellene kezelni a medveproblémát?” kérdésre a vélemények kifejtése nagyon sokrétű lett, vannak agresszív megoldásokat követelők és javasolók, békepártiak és született néhány egészen érdekes válasz is értelmes okfejtésekkel. Az emberek kifejtett véleménye mind azt írja le, hogy nem tartják jóra vezetőnek a nagyragadozó és az ember ilyen szoros kapcsolatát és az állat megjelenését a hétköznapi életben. A többség azt tartja jó megoldásnak, ha beavatkozással ezt a helyzetet megszüntetnék valamilyen formában. A válaszok tehát nem kirívóan drasztikusak, de megoldást sürgetnek egy égető problémára.

5. ÉRTÉKELÉS

A kérdőívvel az volt a célom, hogy felmérjem az emberek hozzáértését és hozzáállását a medvék helyzetéhez és az általuk okozott problémákhoz. A válaszok többségén jól látszik, milyen erős hatása van a médiának a véleményformálásban, hogyan korbácsol indulatokat egy-egy kiemelt eset sok emberben. Kimondható, hogy a válaszok alapján általános elégedetlenség van jelen az emberekben a törvény alkotta megoldások és a hatóságok, illetve illetékes szervezetek irányába. Sok esetben megjelenik, az „én jobban tudom” hozzáállás, akkor is, ha a válaszadó szakértelme, vagy iskolai végzettsége ezt nem támasztja alá, de az általa vélt megoldásban szentül hisz. Nem lehet elmenni szó nélkül amellett sem, hogy a medveprobléma valós kárai is megjelennek, hiszen számtalan válaszadó számolt be személyes anyagi kárról. Ezek mind érthető és mérhető indulatokat szülnek. Tehát ha valaki azt írta le, hogy neki a medve miatt kára keletkezett, a további válaszaiban mind a drasztikus beavatkozás mellett tette le a voksát, kilövés, nagyobb kvóta igény stb. Nagyon érdekes megemlíteni, hogy bár medvével való találkozásról sokan beszámoltak, (kirándulás, kertészeti munkák stb.) olyan eset leírása nem szerepel, ahol egy ilyen találkozás támadással végződött volna. Az egyetlen ember elleni támadás leírása közvetített módon történt és külterjes állattartással kapcsolatosan történt. A válaszokból leszűrhető, hogy továbbra is jellemző, a medvére az, hogy kerülje az ember közvetlen közelségét. Nem támad túrázókra vagy egyéb szabadidős tevékenységet folytató emberekre. Táplálékszerzés során okoz károkat, ezek azonban olyankor történnek, amikor ember nincs közvetlenül jelen. Kiemelném a vadászatra, vadgazdálkodásra vonatkozó válaszokat, ahol a medvével folytatott vadgazdálkodást mint eszközt említtem megoldásként. Ez a kérdés kettéosztotta a válaszadókat, az ezzel való egyetértők aránya 42,9% és majdnem ennyi, azaz 38,1 % nimmel szavazott. Tehát csak részben tekintenek a vadászatra és a kilövésre, mint megoldásra az emberek. Sok olyan válasz is érkezett (28,6%), akik az áttelepítés mellett érvelnek, de ezekre nem igazán érkezett értelmes kifejtés. Odáig eljutnak gondolatban, hogy a medvéket el kell vinni máshova, de egy ilyen terv valódi logisztikájába és kivitelezésébe már nem mennek bele részletesen. Egyéb megoldások tudományos okfejtésébe néhányan bocsátkoztak, itt megjelennek értelmes gondolatok, amik a populációszabályozást az eseti kilövésekkel tartják elfogadhatónak és a kvótarendszert abszolút elutasítják. A több éve, évtizede tartó probléma, a feszültség és szándékosan keltett és táplált hisztéria hatása jól látható az

emberek gondolkodásán. Az utolsó szalmaszálként Tánczos Barna által aláírt 2023-as rendeletben sokan nem hisznek, vannak, akik azért, mert kevésnek tartják és a dupláját követelik, mások pedig az értelmetlen, nem tervezett és céltalan öldökléstől tartanak, és aggódnak, hogy az ilyen és ehhez hasonló rendeletek, a barnamedve populációjának összeomlásához is vezethet hosszútávon.

A jelenlegi helyzet ott tart, ahol 2023-ban is tartott. Nincs lényegi változás, a kvóták megvannak, történnek kilövések és áttelepítések, de a problémás medvék sokszor ugyanúgy ott maradnak, és további konfliktusokat idéznek elő. Nincs arany középut. Biztos, hogy szükség van kilövésekre, hiszen a becslések is nagyon nagy populációméretet jeleznek, szükség van valamilyen formában az állomány szabályozására. Áttelepítésekkel, kiindulva a barnamedve faji jellemzőiből, szerintem nem lehet megoldást elérni. Pásztorkutyák és elektromos kerítések jó megoldást nyújtanak lokális szinten, de ehhez valóban megfelelő kutya fajtákra és eszközökre van szükség. Amit én látok és tapasztalok, az sajnos pont nem ebbe az irányba halad. Az emberek nem a hosszútávú megoldásban gondolkodnak, tehát nem úgy választanak például pásztorkutyát, hogy figyelembe vennék a kutyák generációkon átívelő tanulási folyamatait, hanem a küllemre erősnek látszó fajtákat választják. Így telnek meg az esztenák, tanyák és falvak kangálokkal és közép-ázsiai juhászkutyákkal. Akik bár felépítésükben jelentősek,, de a tapasztalati tudásuk nincs meg hozzá, hogy egy jó vérvonalból származó kuvaszhoz hasonlóan felvegyék a harcot a medve ellen. Ezzel jön képbe az egyik hatalmas probléma, ami pedig az emberek elbutulása és nemtörődömsége. Nagyon nehéz feladat tudományos ismereteket átadni és formálni a közvéleményt egy ilyen témában, ami teljes mértékben át van politizálva és a médiacirkusz is erősen érezteti a hatását. A természetjárás szabályainak megismertetése, a ne szemetelj és ne etesd a vadállatot, a felelős haszon- és társállattartás, mind olyan témák, amiket elő kellene venni és folyamatosan megszólítani vele az embereket. Hiszek abban, hogy minél korábban kezdjük az oktatást a témában és mellette folytatunk tudományos kutatást, annál hamarabb jöhet el a várva várt megoldás a romániai barnamedve problémára.

7. ÖSSZEFOGLALÁS

Romániában található Európa legnagyobb összefüggő erdősege és benne szintén Európa legnagyobb medve populációja. 2016-ban törvénybe foglalták a barnamedve vadászatának teljes tiltását, alapjaiban forgatva fel a vadgazdálkodást és a mindennapi életet. Évekkel a teljes tiltás után is jelen van Székelyföldön a barnamedve probléma, a közéletben szinte napi szinten megjelenik.

A vadásztársaságok meg lettek fosztva egy jelentős bevételt kitevő forrásuktól. Bizonyos feltételek mellett ügyesen intézve tudnak még hasznosítani medve kilövést, de alapvetően mindenütt csökkent a nagyragadozó vadászat iránti kereslet-kínálat. Az emberek számára kb. 5 év kellett a felocsúdáshoz és a problémák előkerüléséhez. Mostanra meg már állandósult a medve probléma. Rengeteg a konfliktus és sok a problémás medve. Gazdasági károk, sérülések, és sajnos halálesetek is történnek barnamedve által, amivel szemben egy látszólag tehetetlen törvény és miniszterek állnak. A medvével való vadgazdálkodás gyakorlatilag megszűnt. A barnamedve a Természetvédelmi Világszövetség Vörös listáján a nem fenyegetett faj kategóriába van sorolva, de Romániában a vadászata tilos. Így nem beszélhetünk hasznosításról a faj esetében, főleg nem vadgazdálkodási szempontból. A média hatása a medvekérdésben jól látható. Sokszor a tudományos tények teljes nélkülözésével szimplán csak a figyelemfelkeltés, és pánikkeltés a cél és ez a cél szinte mindig találatot is kap. A közhangulat mérhetően negatív, folyamatos beszédtema a medve kérdés, agresszivitást és szélsőséges véleménynyilvánítást eredményezve. Az aktuális helyzetet kérdőívvezéssel vizsgáltam meg. A kérdőívemre adott válaszokból egyértelműen leszűrhető ez, de sok átgondolt válasz is érkezett, vannak, akik szerencsére nem hiszik el kapásból a tényeket és szakmai szempontokat nélkülöző cikkeket és véleményeket. Döntő többségben nem értenek egyet a kvótarendszerrel, de a kilövással igen, ám azok számát kevésnek tartják. Sokan számoltak be anyagi károkról, személyi sérülésről azonban csak egy válaszadó írt. A 2016-os vadászatot tiltó törvény óta eltelt években jelentősen megsaporodtak a vadkárok és az ember elleni támadások is, a beavatkozási engedélyek nem érik utol ezeket az eseteket így jogos felháborodások követnek minden ilyen eseményt, ha nyilvánosságra kerülnek. A leköszönő miniszteri rendelet egy utolsó szalmaszál volt az emberek szemében. Megkockáztatom, ha 700 vagy 1000 példány kilövését írta volna alá, sem okozott volna

elégedettséget a többség szemében. Aki a témában jártas, az pedig hiányolja a mögötte lévő abszolút szükséges populációbecslést és statisztikai adatokat. A következő évek statisztikáiból derülhet ki, hogy számított-e ez a plusz kvóta, vagy Románia tényleg nem tudja kezelni a medveproblémát és elkerülhetetlenül szükség lesz uniós beavatkozásra a barnamedve, az emberi élet és maga a természet védelmében.

IRODALOMJEGYZÉK

http1: Large Carnivore Initiative for Europe. Letöltés dátuma: 2024.04.21.

<https://www.lcie.org/Largecarnivores/Brownbear>

http2: B&D Carpathian hunting. Letöltés dátuma: 2024.04.21.

<https://bearhunting.ro/vadvilag/?lang=hu>

http3: Erdélyi Napló. Letöltés dátuma: 2024.04.21. <https://erdelyinaplo.ro/extra/a-vadaszat-a-medve-es-a-politika-n-a-szakszeruen-folytatott-vadaszat-egyben-aktiv-termeszetvedelem-is>

http4: Ministerul Mediului. Letöltés dátuma: 2024.04.21.

<http://www.mmediu.ro/articol/ministrul-barna-tanczos-a-prezentat-rezultatele-celui-mai-recent-studiu-care-estimeazapopulatia-de-urs-brun-din-romania/6108>

http5: Székelyhon. Letöltés dátuma: 2024.04.21.

<https://szekelyhon.ro/aktualis/pasztorkutyak-tamadtak-egy-idos-ferfira-csikban?op=allow>

http6: Székelyhon. Letöltés dátuma: 2024.04.21. <https://szekelyhon.ro/aktualis/falkaba-verodott-pasztorkutyak-tamadnak-az-orszaguton>

http7: Maszol. Letöltés dátuma: 2024.04.21. <https://maszol.ro/belfold/115213-a-medveknel-is-jobban-riogatjak-a-termeszetjarokat-a-pasztorkutyak-szekelyfoldon>

http8: Ziarh Harghita. Letöltés dátuma: 2024.04.21. <https://ziarharghita.ro/hu/borszeken-az-anl-tombhazak-korul-kukazott-a-medve-es-ket-bocs>

http9: Háromszék. Letöltés dátuma: 2024.04.21.

<https://www.3szek.ro/load/cikk/150721/egyre-tobb-a-sokbocsos-anyamedve>

http10: NLC. Letöltés dátuma: 2024.04.21. <https://nlc.hu/szabadido/20180521/szelfizes-kozben-tamadt-a-medve-a-magyar-zarandokra/>

http11: Maszol. Letöltés dátuma: 2024.04.21. <https://maszol.ro/belfold/Kozel-vittek-a-gyerekeiket-a-medvehez-a-Transzfogarasi-uton-hatalmas-ijedtseg-lett-a-vege>

Carpathian Workshop on Large Carnivore Conservation, Brasov (Romania) 12 -14 June 2003

Letöltés dátuma: 2024.04.21.

https://lci epub.nina.no/pdf/635012246675099125_COE%20Carpathian%20workshop%20on%20LCs%202003.pdf

Life and human coexistence with large carnivores, (2013) Brussels, Letöltés dátuma: 2024.04.21.

https://lci epub.nina.no/pdf/635253377771830665_life_and_human_coexistence_with_large_carnivores.pdf

Elemzőcsoport, Hargita Megye Tanácsa, Situatia ursilor si a daunelor provocate de animale salbatice in Judetul Harghita (2019) 46 pp., Letöltés dátuma: 2024.04.21.

<https://elemzo.hargitamegye.ro/wp-content/uploads/2019/11/situatia-ursilor-si-a-daunelor-provocate-de-animale-salbatice-in-judetul-harghita-2019.pdf>

Anon. (2005). Management and action plan for the bear population in România. Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Development and Ministry of Environment and Water Management, Bucharest. 79 pp. Letöltés dátuma: 2024.04.21.

https://www.mmediu.ro/app/webroot/uploads/files/17%20Management_Action_Plan.pdf

Benke J (2022) Ember, medve, élőhely, Letöltés dátuma: 2024.04.21.

<https://drive.google.com/file/d/1lunmGlxlEPZgf-dNkVDxj4xQlTcjsTCj/view>

Benke J (2020) Helyi megoldások a nagyragadozókkal való együttélésre, Letöltés dátuma: 2024.04.21. <https://drive.google.com/file/d/1hyIRkMprdlcHzG5w9T8kZN1PIyARbOw1/view>

Brehm A. E. (1959) - Az állatok világa I-IV. Budapest, 1770 pp

Chapron G, Kaczensky P, Linnell JDC et al (2014) Recovery of large carnivores in Europe's modern human-dominated landscapes. *Science* 346:1517–1519. doi: 10.1126/science.1257553

Cazacu C, Adamescu MC, Ionescu O, et al (2014) Mapping trends of large and medium size carnivores of conservation interest in Romania. *Annals of Forest Research* 57:97–107.

Gittleman J. L., Funk S. M., Macdonald D., Wayne R. K. (2001) Carnivore conservation. *Conserv. Biol. Ser. (Cambridge)* 5, 1-675.

Iordache D, Pașca C, Cristea I, et al (2016) RAPORT FINAL pentru „Studiul privind estimarea populațiilor de carnivore mari și pisică sălbatică din România (Ursus arctos, Canis lupus, Lynx

lynx și Felissilvestris) în vederea menținerii într-o stare favorabilă de conservare și pentru stabilirea număr. Brasov

Kramer R. J. (1958), Adult Brown Bears Climb Trees, *Journal of Mammalogy*, 39(4): 588.

Križnar, M. (2018). Cave bears (*Ursus spelaeus* s.l.) in Slovenia: sites, species and datings. Conference: INQUA - SEQS Quaternary Stratigraphy and Karst & Cave Sediments, Postojna, Slovenia, 11 – 17 September 2018At: Postojna, Slovenia

Micu I (1998) Ursul brun, aspecte eco-etologice [Barnamedve öko-etológiai aspektusok]. Editura Ceres, Bucuresti

Móga J. (2011) A Kárpát-medence éghajlata, természetes növénytakarója és talaja, ELTE

Neagu, A., Manolache, S., Rozyłowicz, L. (2022). The drums of war are beating louder: Media coverage of brown bears in Romania. *Nature Conservation*. 50. 65-84.

10.3897/natureconservation.50.86019.

Penteriani V., Etchart L., González-Bernardo E., Hartasánchez A., Falcinelli D., Ruiz-Villar H., Morales-González A., Delgado M.d.M. (2023), Sex-, age-, and time-specific visual communication in brown bears, *Journal of Mammalogy*, 104(2):, 279–291.

Reeder DM, Kramer KM (2005) Stress in free-ranging mammals: integrating physiology, ecology, and natural history. *J Mammal* 86: 225–235.

Sepsi Á., Kohl I. (1997) A Kárpáti barnamedvéről. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár. 53–61 p

Tóth Z. (1988) Az erdélyi kopó. In: Zoltán Attila (Főszerk.): Hunor vadászkönyv. Budapest, Officina Nova, 185–189.

Witold F. (1997). Diet and food habits of the brown bear (*Ursus arctos* L.) in Polish Eastern Carpathians. *J. Wildl. Res.* 2. 154-160.

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:	Beke Csilla Réka
A Hallgató Neptun kódja:	GJQNUS
A dolgozat címe:	Barnamedve vadászat betiltásának megítélése Romániában
A megjelenés éve:	2024
A konzulens intézetének neve:	Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet
A konzulens tanszékének a neve:	Vadbiológiai és Vadgazdálkodási Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Kelt: 2024 év április hó 21 nap

Hallgató aláírása

KONZULENSI NYILATKOZAT

NYILATKOZAT

Beke Csilla Réka (név) (hallgató Neptun azonosítója: GJQNUS) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Gödöllő, 2024. 04.22.

belső konzulens